

Nâng cao khả năng tiếp cận vốn tín dụng cho doanh nghiệp trong bối cảnh đại dịch Covid-19

NGUYỄN TUẤN DŨNG*
NGUYỄN HƯƠNG ANH**

Dù đã có nhiều chính sách ưu đãi, hỗ trợ, nhất là trong bối cảnh đại dịch Covid-19, nhưng trên thực tế các doanh nghiệp (DN) vẫn còn phải đối diện với nhiều khó khăn, liên quan đến thanh khoản hay chiến lược kinh doanh. Do vậy, ngoài việc các DN cần cải thiện nội lực, tái cơ cấu, tăng khả năng thích ứng, thì Nhà nước cần có những giải pháp để tháo gỡ khó khăn cho DN trong tiếp cận vốn, khơi thông sản xuất, kinh doanh hậu dịch Covid-19.

KHÁI QUÁT VỀ BỨC TRANH DN NĂM 2020

Theo Cục Quản lý đăng ký kinh doanh (Bộ Kế hoạch và Đầu tư), năm 2020, có sự giảm sút nhẹ về số lượng DN thành lập mới với 134.941 DN, giảm 2,3% so với năm 2019. Trong năm 2020, cả nước có 44.096 DN quay trở lại hoạt động, tăng 11,9% so với năm 2019. Ngoài ra, trong năm 2020, cả nước còn có 101.719 DN rút lui khỏi thị trường, tăng 13,9% so với năm 2019, bao gồm: 46.592 DN đăng ký tạm ngừng kinh doanh có thời hạn, 37.663 DN tạm ngừng hoạt động chờ giải thể, 17.464 DN hoàn tất thủ tục giải thể.

Theo kết quả khảo sát gần 130.000 DN do Bộ Kế hoạch và Đầu tư thực hiện vào tháng 4/2020 cho thấy: Khoảng 86% DN bị ảnh hưởng tiêu cực bởi đại dịch Covid-19. Các DN có quy mô càng lớn, thì tỷ lệ chịu tác động tiêu cực từ đại dịch Covid-19 càng cao. Doanh thu quý I/2020 của các DN giảm mạnh xuống còn 74,1% so với cùng kỳ năm trước. Mặc dù doanh thu bị giảm mạnh so với kế hoạch đề ra, các DN vẫn phải gánh chịu các khoản chi phí hàng ngày, như: chi trả lương và các khoản chi phí liên quan cho người lao động, chi phí lãi vay, thuê mặt bằng... Khó khăn về thị trường, nguồn thu, dòng tiền đã khiến nhiều DN buộc phải sử dụng các biện pháp liên quan đến lao động, như: gần 30% DN áp dụng giải pháp cắt giảm lao động; trên 21% DN cho lao động nghỉ không lương và gần 19% DN giảm lương lao động (Võ Huy Hùng, 2020).

THỰC TRẠNG TIẾP CẬN VỐN CỦA CÁC DN

Những biện pháp hỗ trợ tín dụng cho các DN trong năm 2020

Tại Nghị quyết phiên họp Chính phủ thường kỳ tháng 9/2020 (số 148/NQ-CP, ngày 10/10/2020), Bộ Kế hoạch

và Đầu tư được giao chủ trì, phối hợp với Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, Bộ Tài chính và các bộ, ngành liên quan khẩn trương đề xuất chính sách, gói hỗ trợ cho các đối tượng gặp khó khăn do đại dịch Covid-19.

Về phía ngành ngân hàng, thời gian vừa qua, trước tác động tiêu cực của dịch bệnh Covid-19, thực hiện chỉ đạo của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ, Ngân hàng Nhà nước (NHNN) đã triển khai nhiều giải pháp về tín dụng và lãi suất nhằm tháo gỡ khó khăn cho khách hàng bị ảnh hưởng bởi dịch (trong đó có các DN thuộc lĩnh vực du lịch, lữ hành, giao thông vận tải...). Điển hình là, về tín dụng, NHNN đã ban hành Thông tư số 01/2020/TT-NHNN, ngày 13/3/2020 tạo cơ sở pháp lý và hướng dẫn các tổ chức tín dụng (TCTD) thực hiện cơ cấu lại thời hạn trả nợ, miễn, giảm lãi, giữ nguyên nhóm nợ tại thời điểm trước dịch, tạo điều kiện cho khách hàng tiếp tục vay mới để thực hiện các dự án sản xuất kinh doanh có hiệu quả.

Đồng thời, NHNN cũng thường xuyên rà soát, đánh giá diễn biến và tác động của dịch bệnh đối với khả năng tăng trưởng tín dụng của hệ thống để xem xét điều chỉnh chỉ tiêu tín dụng đối với từng TCTD đáp ứng tốt các tỷ lệ bảo đảm an toàn, có khả năng mở rộng tín dụng lành mạnh, phù hợp với định hướng điều hành của NHNN; qua đó đáp ứng đầy đủ,

* ThS., Ban Thư ký HĐQT và Quan hệ cổ đông, Ngân hàng TMCP Đầu tư và Phát triển Việt Nam

** ThS., Khoa Tài chính kế toán 1, Học viện Công nghệ và Bưu chính viễn thông

kip thời nhu cầu vốn phục hồi sản xuất kinh doanh của DN và người dân, nhất là các ngành, lĩnh vực bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh, tạo điều kiện tối đa cho khách hàng vay vốn tiếp tục được vay mới để khôi phục sản xuất, kinh doanh.

Về lãi suất, trong năm 2020, NHNN đã 3 lần liên tục điều chỉnh giảm đồng bộ các mức lãi suất với quy mô lớn với tổng mức giảm khoảng 1,5%-2,0%/năm lãi suất điều hành để sẵn sàng hỗ trợ thanh khoản cho các TCTD. Đồng thời, để hỗ trợ TCTD có điều kiện giảm lãi suất cho vay đối với DN, NHNN đã giảm 0,85%-1,0%/năm trần lãi suất tiền gửi các kỳ hạn dưới 6 tháng; giảm 1,5%/năm trần lãi suất cho vay ngắn hạn Việt Nam đồng đối với các lĩnh vực ưu tiên; chỉ đạo TCTD chủ động cân đối khả năng tài chính để áp dụng lãi suất cho vay hợp lý, bảo đảm an toàn tài chính; tiết giảm chi phí hoạt động để tập trung nguồn lực giảm mạnh lãi suất cho vay đối với dư nợ hiện hữu và các khoản cho vay mới hỗ trợ và đồng hành cùng DN vượt qua khó khăn.

Thực hiện chỉ đạo của NHNN, thời gian qua, các TCTD đã căn cứ thực tế ảnh hưởng của khách hàng và khả năng tài chính của mình triển khai kịp thời các giải pháp cơ cấu lại thời hạn trả nợ, miễn, giảm lãi vay đối với các dư nợ hiện hữu, triển khai nhiều chương trình cho vay lãi suất ưu đãi (phổ biến giảm 0,5%-2,5% so với trước dịch) để hỗ trợ khách hàng. Đến ngày 23/11/2020, các TCTD đã cơ cấu lại thời hạn trả nợ cho 271.366 khách hàng với dư nợ 350.372 tỷ đồng; miễn, giảm, hạ lãi suất cho 570.020 khách hàng với dư nợ 944.811 tỷ đồng, cho vay mới lãi suất ưu đãi với doanh số lũy kế từ 23/1 đến ngày 21/12/2020 đạt 2.091.326 tỷ đồng cho 370.073 khách hàng (Ngân hàng Nhà nước, 2020).

Thực trạng tiếp cận vốn tín dụng của DN

Theo Ngân hàng Nhà nước (2019-2020), năm 2020, tăng trưởng tín dụng đến ngày 21/12/2020 đạt 10,14%, thấp xa so với con số 13,5% của năm 2019. Đáng lưu ý, vốn cho vay các DN nhỏ và vừa (DNNVV) tăng trưởng khoảng 11%, thấp hơn nhiều so với con số này của năm 2019 là 16%. Điều này cũng có nghĩa là tất cả những DNNVV, chiếm trên 90% tổng số DN cả nước ngày càng khó khăn trong việc tiếp cận nguồn vốn từ ngân hàng.

Nguyên nhân của tình trạng tiếp cận vốn tín dụng của DN còn khó khăn nói trên xuất phát từ cả hai phía: DN và TCTD. Cụ thể là:

Về phía các DN: Do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, các DN nhỏ và siêu nhỏ luôn trong tình trạng thiếu vốn. Mức độ minh bạch thông tin của DN, nhất là DNNVV chưa đáp ứng được kỳ vọng của các nhà đầu tư trên thị trường tài chính; thiếu cơ sở dữ liệu đáng tin cậy về DN, đặc biệt là các thông tin về kết quả hoạt động kinh doanh của các DN. Vì vậy, thiếu cơ sở cho các ngân hàng, TCTD đánh giá, thẩm định hồ sơ vay vốn của các DNNVV. Trình độ phát triển của các DNNVV còn thấp. Do hạn chế về quy mô và nguồn vốn, nhiều DNNVV vẫn áp dụng công nghệ lạc hậu, trình độ quản trị kém, năng suất lao động thấp, chưa chú trọng đến công tác xây dựng thương hiệu... Các DN, nhất là DNNVV thường thiếu tài sản đảm bảo, chưa có thói quen mua bảo hiểm rủi ro, thiếu hiểu biết về cơ chế, chính sách, sản phẩm - dịch vụ và các gói của các định chế tài chính, các chương trình bảo lãnh, hỗ trợ của Chính phủ/hiệp hội. Những yếu tố trên đã cộng hưởng và làm hạn chế cho năng lực cạnh tranh, khiến DNNVV ít nhận được sự quan tâm đầu tư của các nhà đầu tư chứng khoán.

Về phía các TCTD: Các sản phẩm tín dụng chưa đa dạng, linh hoạt, thủ tục tín dụng còn rườm rà, phức tạp cũng là một trong những “rào cản” khiến TCTD chưa thể giải ngân. Bên cạnh đó, sự đa dạng và quy mô vốn của các nhà đầu tư tổ chức tại Việt Nam còn thấp. Hơn nữa, các loại hình định chế tài chính trung gian khác phát triển chậm, phạm vi và quy mô hoạt động vẫn còn nhỏ và chủ yếu chỉ tập trung vào các DN lớn đang niêm yết. Điều này phần nào cũng ảnh hưởng đến khả năng đa dạng hoá các kênh huy động vốn của phần lớn các DN.

MỘT SỐ ĐỀ XUẤT

Thời gian tới, nhằm tháo gỡ khó khăn cho DN trong tiếp cận vốn tín dụng, nhất là trong bối cảnh đại dịch Covid-19 vẫn đang tiếp tục diễn biến cả ở trong nước và trên thế giới, cần chú trọng một số giải pháp sau:

Đối với các cơ quan quản lý nhà nước

- Để tiếp tục tháo gỡ khó khăn cho các DN, hộ kinh doanh, thời gian tới, Ngân hàng Nhà nước cần tiếp tục chủ trì các hội nghị kết nối ngân hàng - DN tại các địa phương trên cả nước như đã triển khai trong năm 2020. Đồng thời, đẩy mạnh công tác cải cách thủ tục hành chính, rút gọn thủ tục không cần thiết, tạo điều kiện thuận lợi cho người vay vốn có phương án kinh doanh hiệu quả...

- Tiếp tục triển khai thực hiện các giải pháp hỗ trợ về thuế, phí, lệ phí, như cắt giảm một số loại thuế, phí, lệ phí cơ sở hạ tầng: phí lưu thông, phí cầu đường, bến bãi; triển khai áp dụng giảm thuế thu nhập DN với một số ngành nghề đặc thù thuộc danh mục ngành công nghiệp hỗ trợ; tiếp tục đẩy nhanh quá trình triển khai miễn, giảm thuế, tiền thuê đất; giảm giá thuê mặt bằng sản xuất, kinh doanh.

- Các hiệp hội DN cần tích cực trong việc phối hợp hướng dẫn, tuyên truyền, giải thích các chính sách hỗ trợ, sự đồng hành, chia sẻ của ngành ngân hàng để DN thành viên nắm bắt, tiếp cận thuận lợi.

Đối với các TCTD

Trước mắt, các TCTD cần tìm hiểu nhu cầu từng nhóm khách hàng để có chính sách hỗ trợ cụ thể, hiệu quả, giúp các DN vượt qua giai đoạn khó khăn. Các ngân hàng thương mại đã dự kiến đưa ra những gói sản phẩm, chương trình giảm lãi suất, hỗ trợ DN... cần công bố, triển khai thực hiện ngay.

- Chủ động và tích cực hướng dẫn các DN trong quá trình xây dựng dự án, phương án sản xuất kinh doanh và thực hiện thủ tục vay vốn để giảm thiểu thời gian và chi phí liên quan trong việc thực hiện các thủ tục này; tránh trường hợp DN phải mất nhiều thời gian và chi phí hoàn thiện hồ sơ vay vốn và phương án sử dụng vốn vay hoặc không đáp ứng đủ điều kiện để được vay vốn do thiếu các hồ sơ theo quy định.

- Áp dụng các biện pháp bảo đảm tiền vay không dựa vào tài sản phù hợp với mức độ tín nhiệm của DN và rủi ro của khoản vay, tạo điều kiện cho các DN có năng lực sản xuất, kinh doanh tốt, có phương án sử dụng vốn vay hiệu quả nhưng không có nhiều tài sản bảo đảm tiền vay được vay vốn để thực hiện các dự án, phương án sản xuất, kinh doanh.

- Tích cực tìm kiếm các nguồn vốn giá rẻ và đẩy mạnh huy động vốn bằng các hình thức khác nhau phù hợp với quy định của pháp luật để giảm thiểu chi phí huy động vốn; đồng thời, nghiên cứu ứng dụng các công nghệ hiện đại vào quản lý hoạt động của ngân hàng nhằm giảm tỷ lệ chi phí quản lý, làm cơ sở giảm lãi suất cho vay đối với các DN.

- Chủ động áp dụng các giải pháp tín dụng phù hợp (gia hạn nợ, điều chỉnh kỳ hạn trả nợ, số tiền trả nợ trong từng kỳ hạn, miễn giảm tiền lãi vay...) đối với các DN tạm thời chưa trả được nợ vì lý do khách quan, tạo điều kiện cho các DN khắc phục khó khăn để tiếp tục sản xuất kinh doanh mà không phải đi vay nặng lãi từ các nguồn tín dụng đen để trả nợ ngân hàng.

Đối với các DN

- Cần linh hoạt, sáng tạo chuyển đổi mô hình sản xuất, kinh doanh hiệu quả để cố gắng thích ứng hoạt động sản xuất trong điều kiện bình thường mới. Bên cạnh đó, các DN cần liên kết với nhau để cùng kinh doanh, tương hỗ tương trợ lẫn nhau.

- Phải xác định được tiêu chí ngân hàng đặt ra trước khi làm hồ sơ vay vốn để được giải ngân dễ dàng hơn, đặc biệt là cần phải minh bạch trong báo cáo tài chính. Vì sự thiếu minh bạch trong báo cáo tài chính của DN còn phổ biến, khiến ngân hàng khó chấp nhận yêu cầu vay vốn. Theo đó, các DN phải thường xuyên xem xét các tiêu chí đánh giá tình hình tài chính, như: mức độ độc lập tài chính, khả năng thanh toán, khả năng sinh lời, hiệu quả hoạt động, hiệu quả phương án vay vốn và phân phối lợi nhuận... Đồng thời, chủ động công bố thông tin, bởi đây là một trong những tiêu chí đánh giá chất lượng quản trị DN và minh bạch.

- Chủ động đổi mới tư duy kinh doanh, nâng cao năng lực quản trị, năng suất, chất lượng, khả năng cạnh tranh của sản phẩm, dịch vụ; chuẩn hóa sản xuất, kinh doanh để đáp ứng các yêu cầu, tiêu chí của các thị trường quốc tế.

- Tăng cường liên kết, hợp tác kinh doanh phát triển các chuỗi sản xuất, chuỗi giá trị, nâng cao giá trị gia tăng của sản phẩm, dịch vụ, tiến tới nấc thang cao hơn trong chuỗi giá trị khu vực và toàn cầu.

- Trong bối cảnh đại dịch Covid-19 vẫn đang diễn biến cả ở trong nước và thế giới, các DN cần đẩy mạnh phát triển thương mại điện tử, kinh doanh trực tuyến, chuyển đổi số... nhằm giảm sự phụ thuộc vào các thị trường, hình thức kinh doanh truyền thống. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngân hàng Nhà nước (2019-2020). *Báo cáo tại Hội báo triển khai nhiệm vụ ngành ngân hàng các năm, 2020 và 2021*
2. Cục Quản lý đăng ký kinh doanh (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) (2020). *Tình hình đăng ký DN tháng 12 và năm 2020*
3. Võ Huy Hùng (2020). *DN Việt Nam “hậu Covid”: Thách thức song hành cùng cơ hội*, truy cập từ <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/597/5096/doanh-nghiep-viet-nam-hau-covid--thach-thuc-song-hanh-cung-co-hoi.aspx>
4. Chinhphu.vn (2021). *Nhiều gói tín dụng hỗ trợ DN bị ảnh hưởng dịch*, truy cập từ <http://baochinhphu.vn/Thu-tuong-va-Thanh-vien-Chinh-phu-tra-loi-chat-van/Nhieu-goi-tin-dung-ho-tro-doanh-nghiep-bi-anh-huong-dich/421912.vgp>
5. Trần Thuý (2020). *Doanh nghiệp nhỏ và vừa thiếu vốn: Hàng tỷ USD ách tắc, chuyện “biết rồi nói mãi”*, truy cập từ <https://vietnamnet.vn/vn/kinh-doanh/tai-chinh/khat-von-doanh-nghiep-nhodung-truoc-nguy-co-pha-san-649772.html>